

Personální standardy v sociálních službách dle návrhu ministerstva práce se nelíbí poskytovatelům ani odborům

24.2.2023

Politika a ekonomika

Ministerstvo práce a sociálních věcí chce v rámci novely zákona o sociálních službách, která je nyní v připomínkovém řízení, zavést personální standardy. Ty by měly platit od začátku příštího roku. Pracovní verze materiálu, kterou má ZD k dispozici, ovšem nenadchla zaměstnavatele ani odbory. Nerespektuje totiž specifickou jednatlivých sociálních služeb a navíc může vést k tomu, že se minimum stane normou, což povede jen ke zhoršení současného stavu.

Podle pracovního materiálu z dílny MPSV by měly vzniknout dva standardy – jeden registrační, což je „minimální stav personálu, který je schopen zajistit minimální potřebnou péči klientům podle zákona a při dodržení pracovněprávní legislativy“ a jenž „stanovuje základní rámec personálních kapacit pro poskytovatele sociálních služeb pro potřeby registrace a zařazení do garantované sítě“. Oproti tomu personální standard by měl zohledňovat také efektivitu sociální služby a socializaci klientů. Materiál pak dále uvádí vzorce pro registrační personální standard pro celkem 24 typů služeb od nocleháren přes průvodcovské a předčitatelské služby až po domovy pro lidi s postižením.

Tento návrh MPSV se však nesetkal s pozitivní odezvou, a to ani u poskytovatelů, ani u odborů. „V případě všech sociálních služeb vyjma pobytových dlouhodobě nesouhlasíme se stanovením a zavedením personálního standardu (a to ve shodě s Asociací krajů ČR),“ napsal ministru Marianu Jurečkovi prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR (APSS) Jiří Horecký.

Důvodem je to, že rozmanitost jednotlivých sociálních služeb, velká šíře uživatelů a jejich potřeb neumožňují stanovení univerzálního personálního standardu. Pokud přesto stanoven bude, povede to k zásadnímu snížení flexibility poskytovatelů a stanovování personálních klíčů, které nebudou odpovídat struktuře a potřebám klientů. Podle APSS zároveň není známo, že by v některé vyspělé zemi byl aplikován personální standard na jiné než pobytové sociální služby (s výjimkou denních, respektive ambulantních služeb v několika málo zemích, avšak s ohledem na konkrétní cílovou skupinu a zaměření těchto služeb).

„Považujeme stanovení personálních standardů např. u terénních služeb nebo služeb sociální prevence za nesmyslné. Cestou jsou pouze v pobytových sociálních službách. V jiných typech sociálních služeb to nedává smysl,“ řekl ZD Horecký.

V případě pobytových služeb asociace odmítá přijatý přístup k definici a stanovení personálních standardů, který podle ní nereflexuje složení ani náročnost klientů těchto služeb. Nepochází zde totiž k rozdělení dle cílových skupin uživatelů a není ani zohledněna rozdílná potřeba péče, pomoci a podpory, tedy výše přiznaného příspěvku na péči. Dokonce není reflektován ani vliv kapacity zařízení, tedy rozdílná časová náročnost daná právě rozdílnou strukturou a dispozicí poskytované služby a zejména celkovou kapacitou.

„Škála klientů pobytových služeb je velmi široká, a to nejen z pohledu věkových skupin, nýbrž zejména s ohledem na rozličná onemocnění, zdravotní a zejména pak kognitivní postižení a omezení. Stanovit jednotný, univerzální personální standard na všechny cílové skupiny například u pobytové služby není možné,“ podtrhává Horecký.

Proto APSS žádá, aby zavedení personálních standardů bylo odloženo. „S ohledem na výše uvedené a s ohledem na relativní nedostatek času pro dostatečnou odbornou diskuzi, ale i analýzu dopadů navržených personálních standardů navrhuje, aby personální standard nebyl schválen v rámci tzv. malé nebo první novely zákona o sociálních službách, nýbrž až v rámci novely další, tj. té, co je v Legislativním plánu prací naplánovaná na červen/2023,“ dodává Horecký v dopisu ministrovi s tím, že poskytovatelé sociálních služeb jsou nadále připraveni k pokračování odborného dialogu.

Pomoci mohou dotace podmíněné splněním kritérií

Také odbory budou v rámci novely zákona o sociálních službách, která je nyní v připomínkovém řízení, uplatňovat připomínku, aby se pasáž ohledně zavádění personálních standardů vypustila. Na konci ledna navíc i předsedkyně zdravotních a sociálních odborů Dagmar Žitníková napsala dopis

ministru Jurečkovi ohledně toho, že zavádění personálních standardů v sociálních službách není dobrý nápad (více [zde](#)), ministr ovšem nijak nereagoval.

„Myslíme si, že by žádné standardy být neměly. Personální standardy vytvořené pro nemocnice jsou stanoveny na minimální počty, a stejně tak MPSV plánuje vytvořit registrační standardy. My se obáváme, že se z nich stane běžná norma. To by byl jeden z důvodů, proč by se dále prohloubil nedostatek personálu, protože by byl ještě více přetěžovaný než dnes,“ vysvětlila ZD Žitníková.

Podobnou věc nevylučují ani poskytovatelé. „To riziko tady je, tedy že někteří zřizovatelé nebudou podporovat vyšší počet zaměstnanců než daný personální standard. Také proto jsme navrhovali, aby byl povinný minimální personální standard a dobrovolný optimální. Na druhou stranu v sociálních službách je situace trochu jiná než ve zdravotnictví. Zde je možné zavázat státní dotaci na využití k úhradě personálních nákladů a tím např. stimulovat zvýšení počtu daných zaměstnanců,“ uvedl pro ZD Jiří Horecký, podle kterého by bylo impulsem k tomu, aby se sociální služby držely stanoveného optima, to, že právě takový personální standard bude kritériem pro přidělení státní dotace. Na rozdíl od zdravotnictví tu totiž není možné používat bonifikace za naplnění kvalitativních kritérií, protože systém financování je odlišný.

Ani odbory se přitom proti standardům apriori nestavějí – pokud by napomohly ke zlepšení péče o klienty a zároveň by zajistily, že pracovníci nebudou přetěžováni, pak by to byla cesta správným směrem. Na základě dosavadních zkušeností se však odboráři obávají, že k něčemu takovému jen tak nedojde. Původně se totiž hovořilo o tom, že by personální standardy byly navázány na financování sociálních služeb, od toho se ale nyní upouští.

„Opakovaně jsme po MPSV chtěli, aby se to nenastavovalo od stolu, ale aby se to udělalo fyzickým měřením zátěže zaměstnanců v sociálních službách. Když jsme v minulosti poukazovali na přetěžování pracovníků v některých zařízeních, dosáhli jsme toho, že někde takové měření bylo provedeno. To je tedy možné řešení, protože limity, které stanovuje vyhláška, jsou v zařízeních překračovány. Samozřejmě by to znamenalo více zaměstnanců, ale když se hovoří o digitalizaci a změnách na trhu práce, tak právě zde by pro sociální služby byla příležitost,“ domnívá se Žitníková, která ovšem dodává, že práce by zároveň musela být adekvátně zaplacená, protože jinak se do tohoto segmentu nikdo nepohne.

V současné podobě standard nepřinese nic dobrého

Každopádně v tuto chvíli by odbory byly raději, aby si každý zaměstnavatel posoudil potřeby individuálně s tím, že by pracovníci případně měli možnost obrany – což už podle právních norem mají. Potřeby klientů jednotlivých zařízení i kapacity se totiž zásadně liší – jinak je tomu v domově pro seniory, jinak v domovech pro osoby se zdravotním postižením a jinak v zařízeních pro lidi s mentálním postižením.

„Navíc každé zařízení je jiné. Máte domovy, kde je většina klientů bezmocných a potřebují stálou pomoc při hygieně, jídle a dalších potřebách, a pak jsou zařízení, kde jsou ještě stále klienti soběstačnější. Když to nastavíte rámcově stejně, dostanete se do paradoxní situace, kde v jednom zařízení tolik personálu ani nebude potřeba, zatímco v dalším ho bude třeba daleko více. A to ani nemluvím o tom, že i napříč republikou se personální obsazení liší, a to nejen u pracovníků v přímé péči, ale i u zdravotníků. Jsou zařízení, kde už dnes sestry vůbec nemají a na každé druhé službě se volá záchranka,“ popisuje Dagmar Žitníková.

Podtrženo, sečteno, personální standard v sociálních službách není špatný nápad, v současném návrhu MPSV ale špatný podle odborů a zaměstnavatelů je. „Záleží hlavně na tom, jak bude personální standard nastaven. Pokud bude spočítán dobře, bude zohledňovat jednotlivé cílové skupiny klientů sociálních služeb, ale i potřebu jejich péče a podpory, pak může znamenat jistou garanci kvality poskytované péče. Tak, jak je ale navrhován nyní, nepřinese, respektive nemůže přinést nic dobrého nebo smysluplného,“ uzavírá Horecký.

Michaela Koubová